

Katasztrófacsilagászat

Hol is kezdjem ennek az amúgy kalandosnak, de egyben tanulságosnak és ijesztőnek is nevezhető észlelőhétvége történetét? Végül is mindegy. Ennek minden bizonnyal így kellett lennie, és aki ott volt, a megpróbáltatások ellenére sok élménnyel gazdagodott.

A 10. Bátorligeti Észlelőhétvége (vagyis a VI. Bátorligeti Messier-maraton) a szélsőségek jegyében zajlott március 14–17. között. A bátorligeti hagyományokhoz és a hagyományosan jó égboltunkhoz igazodva a kora tavaszi, de kissé változókéony időjárásáról ismert márciusi-áprilisi újholdas hétvégeket preferáljuk. Ez sajnos magában hordozza azt is, hogy valószínűleg nem észlelhetünk minden este, sőt...

A korábbi alkalmakkor többször voltak távcsöveink arra kárhóztatva, hogy az esti észlelés helyett a csomagtartóban pihenjenek, amíg mi filmeket néztünk, beszélgettünk, vagy egyszerűen aludtunk, mert kint itéletidő tombolt, vagy csak mert beborult fél évre. Ugyanakkor tavaly ilyenkor rendkívül tiszta és nyugodt légkör volt felettünk, sosem látott nyüzsgés volt az észlelőreten. Titkon valami ilyet reméltünk most is, bár az előjelek vészjósloak voltak

Sajnos az idei észlelőhétvége valami egészen mást tartogatott számunkra. Az időjárás-előrejelzések már korábban is lesújtóak voltak, de az indulás napján kifejezetten aggasztó híradások érkeztek. A Dunántúlon hatalmas hó- és szélvihar, autók az árokban, tömegbalesetek az autópályákon, és sorolhatnám. Miskolcon a délelőtti hideg, szeles eső hóra váltott, és az autóba már orkán erejű szélben, tíz centis hóban pakoltunk be. Az indulás, és az utazás sem volt zökkenőmentes. A hatalmas erejű szél és a folyamatos, bőséges csapadék nem vetített elénk túlságosan reményteli képet a következő napok időjárásával kapcsolatban, de elszántak voltunk, és a szobatra ígért derültben bízva nekivágtunk.

A tervezetthez képest kétórányi késéssel, a durva viharral üldözve megérkeztünk, a tetőn 10 centi hóval, immáron ónos esőben. Csak a legszükségesebbeket vittük be a szállásra, így is bőrig ázva.

És elkezdődött a túlélőtábor.

A résztvevők lassanként megérkeztek, egyre rosszabb utakon. Volt, aki Paksról, mások Budapestről, a szerencsésebbek Mátészalkáról. Néhányan el sem indultak, talán nekik volt igazuk.

Hat óra körül volt egy pár perces áramkimaradás, ami hamarosan feledésbe merült. Mindenki elfoglalta a szobáját, beindult az élet a jól fűtött épületben, és már nem is gondolt senki az újból télbe hajló időjárásra. Beszélgetés rég nem látott ismerősökkel, vacsora, pálinka, és a szokásos jó hangulat. Így nézett ki a közel 20 főre dagadt kis társaságunk, amikor este 9 körül ismét többször áramkimaradás emlékeztetett minket, hogy kint bizony romlik a helyzet. Aztán még jócskán éjfél előtt az épület, a falu, de szinte egész Északkelet-Magyarország áram nélkül maradt. A vészkijárat jelzőfényei még egy ideig pislákoltak, de hamarosan lemerültek az akkuk. No nem mintha kedvünk lett

volna a jelzett menekülési útvonalat igénybe venni, de addig legalább valami pislákoló zöldes fény megvilágította a folyosót.

Előkerültek a fejlámpák, az épületet tanácsalanelődörögő fénypontok lepték el, de azért a civilizációhoz szokott emberek nem estek kétségbe, bíztunk benne, hogy megint lesz áram pár perc múlva. Ez az áramszünet azonban hosszabbnak bizonyult. Egyszer még villant egyet a lámpa éjfél körül, de aztán többé nem adott fényt az ottlétünk alatt. (E sorok írásakor, négy nappal később még mindig nincs áram Bátorligeten.)

Közben többen jelezték, hogy nem tudnak eljutni hozzánk. Ki a vonatok leállása, ki az utak járhatatlansága miatt, de otthon maradt.

Az élet azonban ment tovább. Volt, aki elment aludni, mások mélyenszántó gondolatokat osztottak meg egymással, miközben az áramszünettel lassan belopózott a faluba és az épületbe a problémák sora.

Először a pihenésre vágyók konstataáltak, hogy nem tudnak még fogat mosni sem, nemhogy fürdeni, ugyanis a falu vízellátása az árammal együtt megszűnt. Egy ilyen kis településnél nincs víztorony, szivattyúk dolgoznak a vízhálózat ellátásához. Mégpedig elektromos szivattyúk... A fürdés hiányába nem hal bele senki egy napig, fogat mosni meg jó az ásványvíz is, úgyhogy nem nagy a gond. Így aztán lassan nyugovóra tért mindenki.

Reggel első dolgunk volt a lámpa felkapcsolása. Az vizont nem világított. Ezek szerint továbbra sincs víz, sőt a hűtőszekrény is leolvadt... A telefonok is némák voltak, mert a környék antennái sem úszták meg a vihart. Roamingolni lehetett a román hálózatról, de az internet minden elérhetősége szünetelt.

Éjjel szépen behavazott, és továbbra is esett, de azért lesepertük az autónkat. A ráesett vaskos ónos eső miatt azonban a kinyitása lehetetlen volt. A kilincset majdnem letépve, hosszas küzdelemmel az egyik ajtó csak kinyílt, és sikerült kipakolni. Mivel a konyhai berendezések, beleértve a tűzhelyt is, mind árammal működtek, így még egy kávé, teát sem tudtunk főzni. A szomszéd lakókat kér-

tük meg, hogy melegítsenek nekünk pár liter ásványvizet, és ebből próbáltuk egyre csökkenő igényeinket kielégíteni. A nap jól telt, voltak, akik fürdőbe mentek a közeli kisvárosba, páran maradtunk, és távcsövet berheltünk. Dél körül kezdtük érezni, hogy a víz és az áram mellett valami más is hiányzik. Egyre inkább hidegnek éreztük a levegőt. Ugyan nem fáztunk, de nem volt valami nagy meleg. És ekkor döbrentünk rá, hogy a központi kazán elektromos motorokkal forgatja a vizet. Még szerencse, hogy az automatika lekapcsolja a fűtést áramszünet esetén, mert különben most egy kazánrobbanás is szerepelne a történetemben, már ha egyáltalán én jegyezném le...

Adott tehát egy 350 nm-es épület, közel húsz lakó. Nincs víz, de már a WC-k tartályaiban sem, nincs áram, és leállt a fűtés, miközben a kinti hőmérséklet januárt idézi. A település polgármestere többször meglátogatott minket, és próbált segíteni a helyzeten, valamint jelezte, hogy naponta 2–3 alkalommal 30 percre aggregátorokkal helyreállítják a vízszolgáltatást.

Kiürítettük az összes szoba kukáit, és azonnal megtöltöttük vízzel. És mivel érthető módon a falu teljes lakosságának ugyan ez az ötlete támadt, és megnyitotta a csapokat, így a nyomás olyan alacsony volt, hogy a víz csak éppen csordogált. Sáros, csak WC-öblítésre alkalmas víz jött a csapból, de ennek is lehetett örülni.

Többen felkerestük a helyi kisboltot még több ásványvíz és gyertyák beszerzésének reményében, de hirtelen hiánycikk lett belőlük. Egy kedves helyi lakos szánta meg kis csapatunkat, és adott néhány mécseset és gyertyát, melyeket meggyújtva csodás hangulatot varázsolhattunk az amúgy menekülttábornak tűnő szálláson.

Mivel a hőmérséklet már vészesen csökkent, tenni kellett valamit a fűtés elindítására. Egy inverter került elő barátom kofferéből, és ennek segítségével a 12 V-os akkuinkból 230 V-os feszültséget állítva elő „feltáptoltuk” a kazánt. Egy átlagos akku 3–4 órán át biztosította a megfelelő tápellátást a három szivattyúnak és a kazánnak, így estére sikerült visszatornászni a hőmérsékletet 18–19 fokra.

Szombat reggel ismét hidegre ébredtünk, áramnak, víznek nyoma sem volt. A polgármester úr szerzett nekünk feltöltött akkukat, egyiket egy traktorból szereltük ki, a másikat egy fészerből kaptuk, a harmadik meg egy dísznőől mellett pihent. Ezekkel további 8 órányi fűtést tudtunk produkálni, és még a kivetítő táplálására is maradt egy kevés energia, így később az előadások rendben lezajlottak (Tóth István: Üstökösökről az üstökösök évében, Schlosser Aletta: Messier és objektumai, Braskó Sándor: A precíz fókuszálás lehetőségei).

Az ebéd elkészítése üstben, az udvaron, verőfényes napsütésben történt. A fátvolfelhők elvonulásával kezdett biztató lenni az ég állapota is. A fagy szorításából lassacskán felengedő táj pazar látványt nyújtott. A fák koronáján vastagon álló jég csodálatosan csillogott a Nap fényében, miközben a hó szikrázott a földön, és mélykék ég adott kontrasztot a látványnak.

A több mint harminc főre duzzadt társaság is teljesen felengedett. A gyerekek hóembert építettek, mások feliratokat tapostak a hóba. Jómagam a fakanalat forgattam az üstben, de lélekben már az esti észlelésre hangolódtam. Az ebéd és az előadások után elkezdődött az észlelőréti kialakítása. Arra esély sem volt, hogy a korábban megszokott dombokra kivonuljunk, de nem is volt jelentősége. Az áramszünet első és egyetlen előnyét most tudtuk igazán kihasználni. Az udvaron olyan sötét ég volt, amelyet városi ember szinte sosem lát, de még falusi is csak ritkán.

A legközelebbi település, ahol volt áram, Nyírbátor volt, de tőlünk észak-nyugatra, és távol. Ezen kívül egy árva foton sem érkezett közvilágításból.

A PANSTARRS-üstökös – bár nehezen találtuk meg, mert jóval alacsonyabban kerestük – a várhoz képest szinte ordított szabad szemmel. A Jupiter zavaróan fényesen ragyogott, és a már jócskán növekvő Hold mindenféle átmenet nélkül fekete háttérrel virított az esti égen. Brutális átlátszósággal, és egészen tűrhető nyugodtsággal tört ránk az éj, amely úgy érzem mindenkit kárpótolt az előző napok történéseiért. A hőmérséklet ugyan hihetetlen gyorsasággal zuhant, hajnalban már –12 fok alatt mértük, ennek ellenére sokáig volt hangos az észlelőréti. Nem sorolom fel, hány égi csodát fedeztünk fel újra, és hány objektumról született vizuális észlelés, de folyamatosan elégedett hangok érkeztek mindenfelől. Bár a tereptárgyak takarása miatt a Messier-maraton eleve csak gyenge eredményt engedett, de többen így is kitartóan cserkésztek be az „M”-eket.

Aztán szépen elfogytak az észlelők. Éjfél körül még heten rongáltuk az eget, 1 óra körül már csak hárman voltunk. Utolsóként hagytam el a dermedt udvart 3:30-kor, még mindig hihetetlenül jó ég mellett, átfázva, de pazar élményekkel.

Az erős mínuszokból az épületbe belépve már fel sem tűnt, hogy a benti hőmérséklet ismét jócskán a komfortérzet alatt van. Kissé fázósan, de élményektől fűtve hajtottuk álomra fejünket, hogy pár óra múlva indulhassunk haza, a máskor természetesnek tűnő meleg szobákba, forró fürdőkkel, teával és meleg étellel, elektronikus kutyúkkal kecsegtető szürke hétköznapokba.

Utólag szinte hiányzik a médiából áradó szenny nélkülözése, a telefon hosszú némasága, a boldog tudatlanság, hogy mi történt a nagyvilágban, és leginkább az a csontig hatoló csend, amely szinte sosem vesz minket körül rohanó világunkban, talán csak egy-egy, a világtól eldugott helyen, észlelés közben.

Köszönjük a szervezők munkáját és az MCSE támogatását!

Zsámba István